

Vlaams
Parlement

vergadering **C185**
zittingsjaar 2014-2015

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

van 26 maart 2015

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Yamila Idrissi aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over de vraag naar inspraak vanwege het kunstenaarsplatform State of the Arts – 1491 (2014-2015)	3
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over het mislukken van het e-book-platform van Bibnet – 1556 (2014-2015)	8

VRAAG OM UITLEG van Yamila Idrissi aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over de vraag naar inspraak vanwege het kunstenaarsplatform State of the Arts – 1491 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Bart Caron

De voorzitter: Mevrouw Idrissi heeft het woord.

Mevrouw Yamila Idrissi (sp-a): Minister, op 4 maart ontving u een open brief van het kunstenaarsplatform State of the Arts. Na een participatief symposium op 22 februari waarop zo'n 150 kunstenaars, onderzoekers en beleidsmedewerkers aanwezig waren, heeft deze organisatie haar visienota aangescherpt. Het is bewonderenswaardig dat State of the Arts (SOTA) zoveel kunstenaars, toch een zeer diverse en versnipperde groep, heeft weten samen te brengen. Dit is allicht gelukt omdat deze creatieve individuen zich zorgen maken over hun toekomst als kunstenaar. Daar moeten wij oren naar hebben.

Op het symposium van State of the Arts is constructief nagedacht. De deelnemers vragen kort samengevat een kunstenbeleid dat tot stand komt in overleg met andere beleidsdomeinen zoals onderwijs en innovatie, commissies die de hele sector weerspiegelen, een herdenking van het kunstenaarsstatuut, meer aandacht voor de labcultuur die een humuslaag voor de sector is, meer samenwerking tussen kunst en onderwijs, een helderder taalgebruik in beleidscommunicatie en nieuwe overlegstructuren waarin overheid, instellingen en kunstenaars een rol spelen.

Minister, u hebt nog maar net een initiatief gelanceerd om de burger meer inspraak te geven in het cultuurbeleid, wat ik kan appreciëren, maar ik vind wel dat u consequent moet zijn. Kunstenaars reiken u met deze brief de hand: ook zij willen meer overleg en inspraak.

Ik heb uw beleidsnota er eens op nagelezen en eigenlijk vind ik daarin niets terug over rechtstreeks overleg met de kunstenaars. U stelt in uw nota: "Ik wil (kunstenaars) optimale kansen tot verdere ontwikkeling en professionalisering bieden door hen een sterk netwerk van coaching, adviesverlening, productie- en promotieondersteuning en presentatieplekken te bieden dat hun talent tot bij een publiek in binnen- en buitenland brengt."

Dat klinkt mooi en ambitieus, maar uit het symposium van State of the Arts kwamen ook andere accenten naar voren. Een teken dat de kunstenaars inderdaad meer bij het beleid betrokken moeten worden, lijkt me.

Minister, wat vindt u van de suggestie om nieuwe overlegstructuren te ontwikkelen waarin overheid, instellingen en kunstenaars een rol spelen?

Zult u rekening houden met de visienota van State of the Arts en deze brief? Zal ik daar iets van terugvinden in uw visienota? Maar het is misschien iets te voorbarig om die laatste vraag te beantwoorden.

De voorzitter: De heer Meremans heeft het woord.

De heer Marius Meremans (N-VA): Ik heb de documenten van het kunstenaarsplatform State of the Art bekeken. Zij vragen een structureel overleg met de beleidsmakers. Dat bent u, minister. Een groot aantal zaken die zij zeggen, zijn waardevol zoals hun visie op het kunstenaarsstatuut. Overleg is goed, maar er is ook het Overleg Kunstenorganisaties (oKo). Ik zie niet goed het verschil tussen beide, ik zie heel wat gelijklopende zaken. We moeten toch ook niet te veel overlegstructuren hebben.

De heer Bart Caron (Groen): Ik sluit me aan bij deze vraag. Na een Burgerkabinet een kunstenaarskabinet, waarom niet? Hoe meer signalen en meningen, hoe beter de politieke besluitvorming. Dat is toch zo in een participatieve democratie.

Minister, ik was aanwezig in de Munt op het symposium van State of the Art. Dat was een zeer bezielende belevenis van een heel nationaal georiënteerd gezelschap van mensen die in veel verschillende talen met elkaar communiceren en die met een sterke kern in Brussel werken. We stellen vast dat de effecten van studies en post-academische opleidingen maar ook van de hele artistieke scène in Brussel vrij veel ruimte creëren en mensen genereren voor vernieuwing. Daaruit ontstaat die drive van die mensen om zich te verenigen en een stem te hebben.

Mijnheer Meremans, oKo is een organisatie of een koepel van organisaties, State of the Arts is een vereniging van kunstenaars. We zouden de vergelijking kunnen maken met het Nieuw Internationaal Cultureel Centrum (NICC) en de andere belangenbehartigers in de beeldende kunsten. Ik wil het net niet nog eens groter maken zodat we er helemaal in verstrikt geraken.

State of the Art is een zeer spontaan gegroeid initiatief. In die zin is het minstens legitiem om ernaar te luisteren en om rekening te houden met de verrassende voorstellen die zij doen. Ik wil daar verder geen uitspraken over doen, maar ik wil wel een lans breken voor elke initiatief dat bottom-up ontstaat om dingen te doen zonder geld, niet vanuit structuren en zonder formele legitimering en juridisch draagvlak. Het is altijd interessant om nieuwe ontwikkelingen te capteren. State of the Art is daar een spreekbuis van.

Op 4 maart heeft State of the Art een nota verstuurd. Ik heb die ontvangen en de minister in elk geval ook, want hij stond in cc. Ik wil die nota graag doorsturen naar wie ze niet heeft ontvangen. Ik wil ervoor pleiten om daar gevoelig voor te zijn, dat is het minste wat we kunnen doen.

De voorzitter: Minister Gatz heeft het woord.

Minister Sven Gatz: Op 24 november was ik met twee medewerkers een hele avond te gast bij State of the Arts. Wij hebben een hele avond naar een zeventigtal individuele kunstenaars geluisterd. Er werden vijf discussiepunten naar voren gebracht in interventies van tien minuten. Daarnaast zijn er heel veel vragen gesteld. Ik zeg dit om duidelijk te maken dat ik principieel het uitgangspunt van de commissie deel dat de beste contacten de meeste directe zijn. We hebben op dat moment in elk geval al een intens contact gehad.

Ik ben een absolute voorstander van overleg: het is de basis van onze democratie en uiteraard moet een kunstenbeleid vormgegeven worden in overleg met de sector, de organisaties en de kunstenaars. Ik denk echter niet dat een bijkomende officiële overlegstructuur nodig is. Er bestaat immers al veel overleg, zowel structureel als ad hoc, afhankelijk van de noden, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van wetgeving.

Het nieuwe Kunstendecreet is op die manier tot stand gekomen: via een intensieve bevraging van commissies, peers, het Kunstenpunt, het Kunstenloket, de belangenbehartigers van oKo en van de Verenigde Organisaties Beeldkunst (VOBK) en individuele kunstenaars en na stevige debatten in het parlement.

NICC is momenteel de officiële belangenbehartiger voor de individuele, hoofdzakelijk beeldende kunstenaars en wordt in die positie regelmatig gecontacteerd. Ik heb hen op het kabinet nog ontvangen op 30 januari. Dus 'de kunstenaar' wordt zeker gehoord als collectief. Daarnaast worden er heel wat individuele

gesprekken gevoerd met kunstenaars op het kabinet zelf, maar die zijn uiteraard per definitie beperkt.

De wereld verandert. Op dit moment is NICC, waar Guillaume Bijl de meest bekende epigoon is, onze gesprekspartner. Het is altijd mogelijk dat dit wisselt of dat er andere gesprekspartners bijkomen.

We hebben ook getracht de individuele stem van de kunstenaar te vatten in bijvoorbeeld de focusgroep kunstenaars. Deze focusgroep heb ik eind december 2014 samengeroepen in functie van mijn visienota. Er waren ook focusgroepen rond vier andere thema's.

Negen kunstenaars mochten hun toekomstideeën toelichten. Dit was een positieve ervaring, maar de 'representativiteit' in de keuze van de kunstenaars blijft een precair punt.

Het voorstel van SOTA om een kunstenparlement op te richten met kunstenaars, cultuurwerkers en politici lost dit trouwens niet op. Vandaar de voorkeur van het beleid om met vertegenwoordigers en wisselende commissies te werken, in elk geval tot dusver. Een permanente oefening in overleg tussen overheid, instellingen en kunstenaars gebeurt bijvoorbeeld in de terugkerende beoordelingsprocedures over kunstsubsidies.

Al is dat geen overlegstructuur in letterlijke zin, dat erken ik, toch is het een inspraakmodel dat sterk rekening houdt met de opinie van de sector zelf. Beoordelingscommissies samengesteld uit peers en kunstenaars geven aan wat zij subsidieerbaar vinden en wat niet. Ze geven zo vorm aan het kunstenlandschap. Beleidsdiscussies over meer algemeen kunstenbeleid worden gevoerd in de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC), eveneens samengesteld uit vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en onafhankelijke deskundigen. Hun adviezen worden voorgelegd aan het parlement en zijn dus publiek.

Verder is er uiteraard ad-hocoverleg tussen overheid en sector via Kunstenpunt en belangenbehartigers, om de vinger aan de pols te houden en, omgekeerd, om het kunstenveld goed te informeren over het beleid. Er is ook nog het Cultuurfórum 2020, waar aan het brede cultuurveld het woord wordt gegeven. Het Cultuurfórum zal, zoals u weet, dit jaar plaatshebben in september.

Zoals u weet, heb ik ook een Burgerkabinet in het leven geroepen om de stem van de burger en cultuurparticipant beter te horen, geheel in lijn met de door SOTA aangegeven zorg om het systeem en de perceptie van de publieke subsidiëring toekomstgericht te overdenken. Daarom denk ik dat een bijkomende officiële overlegstructuur niet nodig is. Verder wil ik SOTA zeker raadplegen bij relevante kwesties, zoals we dat ook doen met Kunstenpunt en de belangenbehartigers oKo en NICC. Ik vind het trouwens perfect legitiem dat SOTA een eigen visie en signatuur ontwikkelt naast NICC, de officiële belangenbehartiger voor individuele kunstenaars.

De informele en formele contacten tussen SOTA en andere stakeholders, zoals mijn kabinet, zorgen voor een gezonde uitwisseling, en een bijkomende stem is stimulerend voor de discussie. SOTA kan het belang van de voornamelijk Brusselse scene van voornamelijk performancekunst vertolken vanuit een cross-mediale laboratoriumpraktijk, die ik ook mocht aanschouwen op 24 november. SOTA's vernetwerking met lokale initiatieven, de Brusselse, Franstalige en internationale gemeenschap, hun pleidooi voor bijvoorbeeld een atelier- en werkplaatsenbeleid en hun kritisch-maatschappelijke visie zijn een belangrijke aanvulling op andere actoren die we horen. Ik ben blij dat ze er zijn en zal bij de ontwikkeling van het kunstenbeleid zeker verder met hen rekening houden.

Als ik hun visienota – die u allemaal hebt gekregen en waar de heer Caron ook net naar verwees – en hun brief van 5 maart lees, dan constateer ik dat we in grote lijnen op dezelfde golflengte zitten. Ik wil met wat volgt even ingaan op een aantal van hun suggesties om dit te illustreren, zonder een voorafname te doen op de visienota. Men zal dan merken dat er al sterk is ingezet op een aantal van SOTA's centrale bezorgdheden, waaruit logischerwijze volgt dat ik deze lijnen ook zal doortrekken in mijn visienota. Het antwoord op uw vraag of ik met hun nota rekening zal houden voor mijn nota, is dus eigenlijk 'ja', maar het is aan u om volgende week te oordelen of dat in voldoende mate is gebeurd.

Zo stelt SOTA bijvoorbeeld voor om kunstenaars te ondersteunen via trajectbeurzen, waarvoor ze verwijzen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC). Welnu, dat instrument is anderhalf jaar geleden opgenomen in het nieuwe Kunstendecreet, in de vorm van meerjarige beurzen en projectsubsidies. De trajectbeurzen van de VGC zijn beperkt tot twee jaar. De meerjarige beurzen kunnen drie jaar lopen. De eerste indiendatum is 15 september 2016.

SOTA vraagt me ook om bij de samenstelling van commissies peers uit diverse praktijken mee te nemen. Welnu, deze pool voor commissieleden wordt momenteel samengesteld op basis van kandidaten uit de massaal ingevulde publieke databank 'Iedereen kan zetelen'. Er waren namelijk 396 kandidaturen. Daarbij is de diversiteit van de profielen zeker een belangrijk criterium. Tegen begin mei leg ik deze poolsamenstelling voor aan de regering.

SOTA vraagt meer aandacht voor de intrinsieke kwaliteiten van de kunsten en de positie van de kunstenaar hierin. In mijn beleidsnota Cultuur 2014-2019 heb ik dat expliciet als operationele doelstelling opgenomen, en het komt ook in mijn visienota terug.

SOTA vraagt ter versterking van de positie van kunstenaars een degelijke verloning en afspraken over arbeidsvoorwaarden. Lees mijn beleidsnota erop na: ik pleit voor hetzelfde. Door dat engagement ben ik natuurlijk wel verplicht om daar iets aan te doen. Die verloning, of, beter gezegd, vergoeding van kunstenaars, want niet iedereen werkt in een werknemersstatuut, wordt nu al opgevolgd via inspecties op project- en werkingssubsidies door de administratie, en daar wil ik nog meer aandacht voor.

Een grote verantwoordelijkheid blijft niettemin bij de organisaties zelf liggen. Bij de beoordeling van subsidieaanvragen zullen we in de toekomst de organisaties daar daadwerkelijk op screenen. In het nieuwe decreet is er daarom in twee beoordelingscriteria voorzien gericht op de vergoeding van kunstenaars: enerzijds als onderdeel van goed zakelijk beheer – het beoordelingscriterium 2 e) – en anderzijds als de wijze van ondersteuning van kunstenaars. Dat is criterium 8.

Wat de vraag naar meer samenwerking tussen kunsten en onderwijs betreft, wil ik graag verwijzen naar bestaande initiatieven ter zake, die ik, voor zover het aan mij ligt, zeker verder wil versterken. Er is immers een bestaand structureel overleg tussen de administraties Kunsten en Onderwijs om de kunstpraktijk en educatieve modellen dichter bij elkaar te betrekken. Er is de CANON Cultuurcel binnen Onderwijs, die kunst en cultuur in scholen brengt via tal van acties en ondersteuningsmogelijkheden. Om de informatie over het grote cultuur-educatieve aanbod te stroomlijnen, introduceerde de Vlaamse overheid in 2013 de website www.cultuurkuur.be, een samenwerkingsproject van CANON Cultuurcel en CultuurNet Vlaanderen. De website brengt scholen en cultuureducatieve organisaties, maar ook kunstenaars succesvol samen op één platform. Ik ben er zeker van dat de suggesties van SOTA daar welkom zijn.

Daarnaast wil ik toch even een misverstand rechtzetten. SOTA lijkt te denken dat kleine werkplaatsen, labs en researchcentra bij grotere culturele instellingen

zullen worden ondergebracht. Dat is nergens in een akkoord of beleidsnota gesteld en dat is ook niet mijn voornemen. Trouwens, wie dinsdagavond aanwezig was op het interessante debat in CAMPO in Gent, weet dat we daar al dieper op zijn kunnen ingaan. Het zal zeker ook een van de centrale discussiepunten worden in de visienota.

Dit is inderdaad wel gebeurd in Nederland, met negatieve gevolgen, maar dat betekent niet dat we het hier ook zo gaan doen. In mijn ideale kunstenlandschap is de functie 'ontwikkeling', waarop deze labs en werkplaatsen focussen, essentieel. Zij vormen inderdaad de humuslaag van het kunstenveld, en deze organisaties en samenwerkingsmodellen moeten autonoom en vrij kunnen blijven bewegen. Dat neemt niet weg dat grotere instellingen hier ook ruimte voor maken, graag zelfs. Dat moeten we ook met hen bespreken in de nieuwe beheersovereenkomst. Zoals u merkt, zijn de SOTA-bekommernissen vaak gedeelde bezorgdheden. Waar mogelijk zal ik die in de visienota zeker benadrukken.

De voorzitter: Mevrouw Idrissi heeft het woord.

Mevrouw Yamila Idrissi (sp-a): Minister, ik dank u voor uw zeer uitgebreide antwoord. Ik twijfel er niet aan dat uw hart bij de kunstenaars ligt. Het was me ook al ter ore gekomen dat u bij hen bent langsgegaan. Daar waren ze ook heel tevreden over. Ik denk dus dat daar geen misverstand over bestaat. U zegt daar rekening mee te zullen houden in uw visienota. Ik kijk daar dus heel erg naar uit. U hebt ook heel uitgebreid, bijna punt per punt, een antwoord gegeven op wat er in de brief staat, wat u siert.

U zegt dat u one-to-onecontacten hebt met kunstenaars, met NICC, eigenlijk met iedereen die wil spreken over cultuur. Ik vond de mogelijkheid van dat overleg tussen overheid, kunstenaar en instellingen eigenlijk nergens terug, tenzij ik me vergis. Dat leek me misschien wel een interessant overleg te kunnen zijn. Men heeft contact met de instellingen. Men heeft contact met de kunstenaars. Ik vind het een beetje jammer dat u geen opening laat ter zake, ook al begrijp ik dat dit misschien wel moeilijk is. Misschien is het organiseren ervan iets voor het Kunstenpunt. Die driehoeksverhouding kan wel interessant zijn, vind ik.

De heer Bart Caron (Groen): Minister, het is waar dat we niet te veel moeten formaliseren. Minister, u hebt al een opening getoond: u wilt daarnaar luisteren. Ik hoop dat dit zo blijft. NICC is er ook, maar NICC bestrijkt ook niet het hele veld. Dit is natuurlijk een zeer complexe kwestie. Er moet een gevoeligheid zijn, maar ik begrijp ook dat een nieuwe informele groep die iets opzet, ook autoriteit moet verwerven. Het is niet omdat je zegt dat je voor iets staat, dat je automatisch ook het klankbord bent van die groep. Ik denk dat dat ook moet groeien. Als die opening er is, dan denk ik dat er al een fikse stap vooruit is.

Minister Sven Gatz: Ik denk dat het zinvol kan zijn dat SOTA en NICC met elkaar gesprekken hebben, voor zover ze dat nog niet doen, en bekijken of ze tot één platform komen. Voor mij moet dat niet. Er is vrijheid van vereniging en dergelijke meer. Natuurlijk zal de slagkracht daar mogelijkerwijze wel door worden vergroot. Ter zake kijk ik dus de kat uit de boom. Ik zie wel hoe dat evolueert. Dat heeft inderdaad ook te maken met het verwerven van die autoriteit als nieuwe speler waarnaar de heer Caron verwees.

Los van de dingen die nu al bestaan en die ik heb opgenoemd en die nog niet in de visienota zijn onthuld – dat zal voor volgende week zijn, ik geef daarin aan dat we inhoudelijk veel lijnen delen –, is het zo dat een deel of het geheel, dat weet ik niet zo goed, van State of the Arts de besparingen op zich fundamenteel ter discussie stelt, wat zij mogen doen, en dat zij zeer angstig zijn voor het marktmodel. Er zijn internationale kunstenaars die precies Brussel hebben uitgekozen als schuilplaats voor wat er in andere landen al is gebeurd. Zo heb ik het toch ervaren.

Wij voeren deze debatten onder elkaar. Hoe ver moeten en kunnen wij daarin gaan? Wat werkt er en wat niet? Ik wil proberen die twee debatten te scheiden. Ik hoef het niet altijd eens te zijn met kunstenaars die vinden dat het met de metafysica van het kunstenbeleid de verkeerde kant uitgaat. Dat is perfect hun recht. Als wij elkaar op heel veel concrete punten blijken te vinden – waarvan ik er een aantal heb opgenoemd en hopelijk nog meer kan noemen volgende week – dan vind ik dat al heel wat. Dat spanningsveld is normaal tussen een kunstenparlement en het beleid, zoals het wellicht ook kan bestaan tussen een burgerkabinet en een beleid zoals in de toekomst misschien zal blijken. Daar is niets mis mee.

Mevrouw Yamila Idrissi (sp·a): Ik dacht dat u ging antwoorden op de interessante voorstellen over de driehoeksverhouding tussen overheid, kunstenaars en instellingen. Dat gebeurt vandaag te weinig. Ik weet niet of dat zo formeel moet gebeuren. Misschien kun je dat debat vanuit een 'kunstenpunt' stimuleren. Een instelling kijkt anders naar een kunstenaar dan een kunstenaar naar een instelling. Daar kunnen interessante dingen uit voortkomen. Zo'n overleg is er bij mijn weten niet, nog los van het feit dat die kunstenaars uit het buitenland kunnen zeggen hoe het allemaal niet moet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over het mislukken van het e-bookplatform van Bibnet – 1556 (2014-2015)

Voorzitter: mevrouw Caroline Bastiaens

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): We hadden het nog niet zo lang geleden over het e-bookplatform van Bibnet. De aanleiding voor deze vraag is nu dat het e-bookplatform in mei stopt en niet wordt verlengd. Ik schrok in eerste instantie van die mededeling. Ik denk dat we in dit huis de bekommernis delen om de digitalisering in het boekwezen te bevorderen. We geloofden dat er op dat terrein stappen vooruit konden worden gezet. Maar het stopt dus blijkbaar al na één jaar of zelfs minder dan een jaar, na elf maanden. En er is een paar jaar voorbereiding opgegaan aan dat moeilijke verhaal. We gaan hier niet op alle aspecten ingaan, dat zou ons te ver leiden.

Dit is een knauw in de modernisering van de openbare bibliotheek. We discussiëren dezer dagen over andere aspecten van het bibliotheekwerk. Als je nu een nieuwe ontwikkeling ziet, dan vind ik het toch pijnlijk, zonder het iemand te verwijten, dat zoiets dan stopt. Het project botste blijkbaar op technische problemen. Dat zegt de persmededeling en het staat ook op de site van Bibnet voor de bibliothecarissen: de leverancier van de leesapplicatie is er niet in geslaagd een goede app af te leveren die voldoende garantie biedt op stabiliteit.

Zoiets kan gebeuren met nieuwe ontwikkelingen. Een van de eerste kritieken was dat je ook een e-boekenkaart moest kopen. Je moest er fysiek voor naar de bibliotheek. Het was nog een mengvorm van het oude bibliotheekwerk en een nieuw bibliotheekwerk. Voor dit euvel kwam er niet snel genoeg een oplossing. Het grootste probleem was dat de applicatie vastliep. Als geroutineerde digigebruikers weten we allemaal dat de applicatie vastliep, dat de tekst onleesbaar was, enzovoort.

Vreemd genoeg is Bibnet niet ontevreden over het project. Ze hebben vierhonderd titels aangeboden. Dat is niet reusachtig veel, maar het was dan ook een proefproject. Ze hadden tienduizend uitleningen en vierduizend unieke gebruikers. Ik weet het, dat is niet astronomisch veel, maar ook dat had wellicht

iets te maken met die technische problemen, maar ook – maar daar wil ik verder niet op ingaan – met de financiële drempel die in een aantal gevallen een rol zou kunnen hebben gespeeld, waardoor het geen overdonderend succes werd. Misschien was het in dat geval technisch nog dramatischer geweest.

“Een proefproject is er om uit te leren”, lees ik in die omzendbrief. Dat is natuurlijk zo, minister, maar iets opdoeken vooraleer een alternatief wordt uitgewerkt, vind ik wel kras, zeker bij zo’n innovatie. Bibnet wil terecht een betere technologie en wil onderzoeken of er kan worden samengewerkt met de Nederlandse collega’s. Ik dacht toen: als je al jaren weet dat er in Nederland en ook in andere buurlanden zo’n platform bestaat, waarom werd er dan gewacht?

Ik houd mij in om te veel commentaar te geven omdat ik het niet precies weet, maar ik heb er een ongemakkelijk gevoel bij. Ik vind het jammer en ik heb er een ongemakkelijk gevoel bij. Vandaar mijn vragen, vooraleer ik een impressie laat blijken – maar daarvoor is het misschien al te laat.

Minister, het proefproject loopt al bijna een jaar. Wat zijn de oorzaken van de mislukking ervan? Wie draagt daarvoor de verantwoordelijkheid? Werd in het voorbije jaar werk gemaakt van een permanente evaluatie van het systeem, vooral van de technologie? Waarom werd het gedurende deze periode niet verbeterd? Er wordt gedacht aan samenwerking met Nederland. Werd zo’n samenwerking niet vroeger onderzocht? We hebben toch een Taalunie en nauw samenwerkende letterenfondsden? Waarom is er ook niet in deze sector een samenwerking?

Zijn er nog andere redenen voor het mislukken van het project, bijvoorbeeld de complexiteit met inloggen en de invoer van codes, zoals ik her en der verneem? Speelt de prijs een rol in het matige succes? Of is het veeleer de techniek die een rol speelt?

Waarom wordt het project in mei stopgezet, terwijl er nog geen beter alternatief is? Was het dan niet aangewezen het weliswaar moeizaam lopende project te verlengen tot er een alternatief ontwikkeld was? Je verliest tenslotte op die manier toch vierduizend klanten, die je moet verdienen.

Hoeveel heeft dit experiment aan de samenleving gekost, een experiment dat helemaal op de fles gaat, wat niet fijn is om te lezen? Komt er een alternatief en wordt dat gefinancierd met middelen uit de cultuurbegroting?

Minister, ik zou nog een andere vraag kunnen stellen, misschien hebt u het antwoord erop al in uw antwoord verwerkt. De technische problemen waren blijkbaar zeer groot. Worden de ontwikkelingskosten eventueel teruggevorderd van de leverancier? De verantwoordelijkheid ligt deels buiten Bibnet, namelijk bij de leveranciers die falen.

De voorzitter: De heer Meremans heeft het woord.

De heer Marius Meremans (N-VA): Minister, hierover zijn in het verleden ook al vragen gesteld aan uw voorgangster. Ik deel de bezorgdheid van de heer Caron. Het regeerakkoord stelt dat we het Vlaams e-bookplatform zullen operationaliseren en dat een divers aanbod aan e-boeken beschikbaar moet zijn. De heer Caron verwijst opnieuw naar de prijs van 5 euro voor het uitlenen van drie boeken. Dat bleef ook voor mij een beetje een manco in het verhaal. Ik sluit mij aan bij de vraag. Ik hoop dat er een alternatief kan komen, want wij blijven hier voorstander van.

De voorzitter: Minister Gatz heeft het woord.

Minister Sven Gatz: Het was inderdaad de Murphy-week voor de bibliotheken. Nadat we een principieel debat hadden over wie de hoeder van de bibliotheken

moet blijven en over hoe de bibliotheek van de toekomst er moet uitzien, tenminste voor een deel, bleek dat een van de toekomstsporen, het hoofdproject, om niet te zeggen het enige digitale project, tot een plotse stilstand kwam.

Het is niet het enige toekomstspoor, want sommigen zeggen dat de Vlaamse Regering de bibliotheken loslaat en dat het nu allemaal maar digitaal moet gebeuren – dat is een beetje te kort door de bocht. Mijnheer Caron, u hebt dat ook niet gezegd, maar er wordt soms een pastiche van gemaakt.

Ik schets even de achtergrond en geef daarna enkele punten van hoe we eruit moeten geraken zoals u en de heer Meremans terecht hebben gevraagd.

Het is een genuanceerder verhaal dan uit de vraagstelling blijkt. Het project startte als het project 'Vlaams e-boekplatform'. Het maakte deel uit van een aantal projecten die werden gesteund als een vorm van innovatief aanbesteden. We spreken hier over de jaren 2009 en 2010. Op dat ogenblik was zowat alles onduidelijk omtrent het uitlenen van e-boeken door openbare bibliotheken. Hoe snel zou het publiek in Vlaanderen die nieuwe technologie adopteren? Hoe groot is de vraag van het bibliotheekpubliek? Welke e-boeken zijn er op de Vlaamse markt? Hoe staan uitgevers tegenover samenwerking met openbare bibliotheken? Hoe ziet een leenmodel voor e-boeken eruit? Is het financieel haalbaar? Het doel van het pilootproject was om te leren hoe al deze aspecten kunnen worden geregeld. Daarbij was een cruciaal aspect van onderzoek de relatie met de uitgevers. Welke licenties zijn er mogelijk voor welke e-boeken?

Het project 'E-boeken in de bib' is dus het eindresultaat van een langer traject en slaat op de periode waarbij e-boeken effectief kunnen worden uitgeleend door de gebruikers van die bibliotheken die participeren aan het pilootproject. Mijn voorganger heeft 'E-boeken in de bib' geconcipeerd als een pilootproject van een jaar. In de brief waarnaar werd verwezen, werd duidelijk gemaakt dat het pilootproject zijn termijn van een jaar zal rondmaken en dat het niet verlengd wordt.

De niet-verlenging heeft inderdaad in de eerste plaats te maken met de kwaliteit van de technologie. De app waarmee de e-boeken gelezen worden, voldoet niet aan de kwaliteitseisen die we stellen. Uit de evaluatie van november 2014 bij de bibliotheken en de gebruikers, blijkt dat de kwaliteit van de app de belangrijkste reden is om de e-boekdienst goed of slecht te vinden. Er waren heel wat gebruikers die positief oordeelden over de app – zowat de helft van de bevroegden –, maar toch vond Bibnet dat te veel gebruikers een negatieve ervaring hadden. Een verlenging van dit project zou het succes van een toekomstige dienstverlening te veel hypothekeren.

Een tweede belangrijk criterium voor bibliotheken en gebruikers bij de beoordeling van het project is de collectie. Er is een te klein aanbod en het aanbod is te divers om de beperkte collectie een duidelijk profiel te geven. Dat heeft alles te maken met het feit dat bij de start van het project de uitgevers nog bijzonder voorzichtig waren om e-boeken ter beschikking te stellen van openbare bibliotheken. Het is dus wel een belangrijke verworvenheid van het pilootproject dat er op dat vlak vooruitgang is geboekt. De interesse van uitgevers om samen te werken met bibliotheken is gegroeid.

'E-boeken in de bib' kreeg niet voor niets het statuut van een pilootproject, afgebakend in tijd en ruimte, met de bedoeling te leren via trial and error. In dit geval gaat het om een beetje trial en veel error. Binnen deze context is er wel overleg geweest met en over de prestaties van de leverancier. Op de juridische aspecten kan ik momenteel niet antwoorden. Ik moet dit navragen. Of het contract voldoende is nageleefd, is zeker te bekijken.

Ik verwees al naar de start van het project die ligt in de jaren 2009 en 2010. Toen was er nog geen e-boekenproject in Nederland. Ondertussen is er veel gewijzigd. De Nederlandse bibliotheken hebben een e-boekenaanbod ontwikkeld. En belangrijker nog, het Centraal Boekhuis, de grootste logistieke dienstverlener op het gebied van boeken in het Nederlandse taalgebied, heeft een dienstverlening ontwikkeld voor het leveren van e-boeken waar zowat alle uitgeverij die e-boeken aanbieden gebruik van maken. Het is dus op dit ogenblik aangewezen om voor het ontwikkelen van een vast e-boekenaanbod samen te werken met Nederlandse partijen.

Bij de ontwikkeling van het project 'E-boeken in de bib' is er wel degelijk regelmatig afgestemd met Bibliotheek.nl, de zusterorganisatie van Bibnet. Een concreet resultaat daarvan is dat zowel in Vlaanderen als Nederland door bibliotheken e-boeken worden aangeboden in een multiple use-model. Elke gebruiker kan op gelijk welk ogenblik een e-boek ontleen. In bijna alle andere landen van Europa en in de Angelsaksische landen primeert een single use-model, waarbij een e-boek maar ontleend kan worden door één gebruiker gelijktijdig en waarbij men dus het fysieke leenproces nabouwt in een digitale omgeving.

Bovendien werd op initiatief van Bibliotheek.nl en Bibnet, met de ondersteuning van de Taalunie, een internationaal onderzoek uitgevoerd naar e-boekuitleenmodellen. Dit rapport 'A Review of Public Library E-lending models' werd in februari voorgesteld en prijst het Vlaams-Nederlands model. Het is zeker de bedoeling om in de toekomst nog intensiever samen te werken met de Nederlandse partners.

Zoals al vermeld, bleek uit de evaluatie van het project, zowel bij bibliotheken als gebruikers, dat de belangrijkste redenen voor ontevredenheid te zoeken zijn bij de app en de beperkte collectie. In de reacties over de prijs waren de meningen verdeeld. De meerderheid van de gebruikers is bereid om te betalen, waarbij de meesten aanduiden dat 1 euro per ontleening een aanvaardbaar bedrag is. Ook veel bibliotheekmedewerkers vinden 1 euro haalbaar, maar daarnaast zijn er veel bibliotheken die uit principe stellen dat het aanbod gratis zou moeten zijn. Een haalbaar model vinden in de toekomst zal dus zeker nog wat denk- en zoekwerk met zich meebrengen.

Het was inderdaad de bedoeling om in de loop van 2015 een alternatief aanbod te kunnen voorbereiden voor 2016 en in tussentijd het pilootproject te verlengen tot einde 2015. Bibnet begon al in november vorig jaar met een evaluatie bij de 215 ingetekende bibliotheken omdat het gebruik onder de verwachtingen bleef. Hieruit bleek dat vooral de technische problemen doorslaggevend waren voor de negatieve evaluatie. Daarom werd besloten om het pilootproject niet te verlengen zodat niet nog meer mensen een negatieve gebruikservaring hebben.

Het pilootproject loopt nog tot 5 mei 2015, dus voor een eindafrekening is het nog te vroeg. Ik kan u wel ordes van grootte geven over de investeringen tot dusver. Daarenboven zijn nog een aantal sommen niet duidelijk gezien de lopende onderhandelingen met de leverancier van de app. De uitbatingskosten van het pilootproject werden begroot op 268.000 euro, waarvan 212.000 euro werd betaald door de bibliotheken die participeren. Let wel, het pilootproject maakt gebruik van de infrastructuur die werd opgebouwd in het project 'Vlaams e-boekplatform' dat deels met middelen van Cultuur, deels met middelen van IWT werd gefinancierd en in 2013 en 2014 samen 541.000 euro kostte. Het gaat dus in totaal om een considerabel bedrag.

Dan ga ik even in op de alternatieven en toekomstperspectieven. Op dit ogenblik werkt Bibnet aan twee pistes. Op korte termijn komt er een campagne in de bibliotheek met een kleine selectie e-boeken om duidelijk te maken dat de bib

hier verder op wil inzetten. De kosten daarvan haalt Bibnet uit eigen middelen. Op langere termijn moet een vast e-boekenaanbod operationeel worden. Voor zo'n vast aanbod zal opnieuw moeten worden gerekend op de participatie van de lokale besturen. Uit de evaluatie blijkt evenwel dat de bibliotheken en hun gebruikers, ondersteund door hun lokaal bestuur, verder werk willen maken van het e-boekproject.

Er is nog een derde piste. Ik heb onlangs met een bibliotheek een interessant gesprek gehad over nog bijkomende digitale toepassingen die niet alleen gaan over het rechtstreeks ontlenen, maar die meer gaan over hoe je met de digitale technologie die er is en de sociale media grotere gemeenschappen kunt creëren dan vandaag met de vaste ontleners. Zij zijn mij komen vinden om samen met het IWT na te gaan hoe we nieuwe zaken kunnen financieren. Strikt genomen gaat zoiets niet over technologische innovatie omdat men bestaande technologische innovatie gebruikt. Men gebruikt eigenlijk technologische innovatie om ze maatschappelijk sterker in te bedden. Ik wil daarop inzetten.

We moeten nu even een kleine rustpauze van enkele weken inlassen om met de betrokkenen na te gaan hoe we het vastlopen van dit project verteren en hoe we nu verder gaan. Ik heb u een aantal pistes gegeven die niet exhaustief zijn. We zullen verder moeten blijven inzetten op het digitaliseren van bibliotheken: technologie om boeken te ontlenen, maar ook bibliotheken ondersteunen met gemeenschappen op technologische wijze via sociale media.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): Minister, ik dank u voor uw toelichting.

Ofwel waren wij voorlopers – Nederland kwam achter –, ofwel hebben we het toch niet heel goed gedaan. Ik kan het niet beoordelen, maar ik vind het zeer spijtig. We hebben er heel veel jaren over gedaan om de Vlaamse Centrale Catalogus (Vlacc) te maken. Het is ook een technologisch hoogstandje geworden en een dienstverlening aan de openbare bibliotheken zelf.

Dit is een publieksproduct. Ik vind het nog pijnlijker. Ik heb begrip voor de problemen die er zijn, maar ook niet helemaal. Het heeft 800.000 euro gekost aan de samenleving. Het heeft 4000 mensen bereikt. Als dat geld nuttig zal blijken te zijn om morgen een goede toepassing te creëren, dan draai ik de pagina om. Ik kan er dan ook mee leven. Maar Bibnet-LOCUS zet zich in voor een digitale dienstverlening in de toekomst. Ik vind dat dit moet kunnen werken op bijvoorbeeld 1 januari 2016. Ik vind dat essentieel.

Het klopt wat u zegt over de terughoudendheid van de uitgevers. Ik herinner me dat Boek.be tijdens de onderhandelingen over het ter beschikking stellen van titels lastig deed, vooral over de kostprijs. Ik hoor dat Boek.be het aantal titels te laag vindt: er zouden er geen 400 moeten zijn, maar 40.000 – dat is het aantal boeken dat ongeveer jaarlijks wordt uitgegeven. We lezen toch ook in rapporten dat boekontleners ook de boekenkopers zijn. Het ene bevordert het andere en remt het dus niet af. Het is niet omdat er veel voetbal op televisie is, dat er minder volk in de stadions zit. Iedereen dacht dat in het verleden, maar er is een merkwaardige andere correlatie.

Ik hoop dat de boekensector hier ook een les uit trekt. Ze zijn deels mee verantwoordelijk, niet voor de technologische kant, maar wel voor de relatief kleine succeskant, want de cijfers vond ik eigenlijk bedroevend laag. Mijn kleine lokale bibliotheek heeft vier keer zoveel leden als heel Vlaanderen voor het e-boek. Dat is niet juist. Er moet absoluut iets aan gebeuren. De uitgevers hebben hier een verantwoordelijkheid. Ik hoor u zeggen dat een euro voor een boek blijkbaar aanvaard wordt door gebruikers en bibliotheekpersoneel. Wel, volg deze

richting dan. There ain't no such thing as a free lunch, zeker als het over innovatie gaat. Er spelen financiële barriers mee, niet letterlijk, maar zeker psychologisch en in de hoofden.

Ik kijk dus uit naar een nieuw platform. Ik zou aan de mensen van Bibnet en LOCUS, die ik voor hun kennis respecteer, willen zeggen: dit moet echt beter in de toekomst.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.